

Jaargang 12 - nummer 4 - oktober 2024

Gezamenlijke
uitgave KNNV en IVN in Noord
West Overijssel

ivn natuur
educatie

KNNV
vereniging
voor veldbiologie

AGENDA KNNV en IVN

De werkgroep avonden beginnen om 19.30u en de lezingen om 20.00u.

Voor meer informatie zie rubriek Excursies en Lezingen.

Oktober

- 16 Lezing De trek van kraanvogels, natuurfotograaf Herman van der Hart
- 30 Excursie Ontdek de vogels van het Nationaal Park, Twitterhut, Scheerwolde

November

- 2 Natuurwerkdag Woldberg (onder voorbehoud)

- 20 Lezing Permafrost: Toekomst en verleden, fysisch geograaf Ko van Huissteden
- 30 Excursie Vogels kijken in Gaasterland

December

- 11 Lezing Costa Rica, Geert Smit
- 13 Excursie Nachtelijke zoektocht naar bosuilen op de Woldberg
- 30 Excursie Eindejaars-plantenjacht

COLOFON

“Koppel”, jaargang 12, nummer 4, vierde kwartaal 2024

Natuurtijdschrift “Koppel” is een gezamenlijke uitgave van de KNNV en het IVN.

Redactie: Robert Rubertus, Rolf Kranenburg, Emile de Leeuw

Vormgever: René Manger

Drukwerk: drukkerij Bijzonderdruk te Steenwijk

Belangrijke informatie voor het aanleveren van kopij:

- graag op A4 formaat, via de mail en als platte tekst (zonder opmaak).

- geen pdf bestand, foto's in een apart bestand en met een formaat van minimaal 1.5 MB

Het volgende nummer verschijnt per 1 januari 2025

Kopij hiervoor graag vóór 1 december 2024.

Redactieadres: E-mail redactiekoppel@gmail.com

Bij de voorplaat

Bij de voorplaat

Op de cover staat deze keer een prachtige sfeervolle foto van een ransuil gemaakt door Philip Friskorn. Nu eens niet een foto waarop een ransuil overdag wat sla-perig zit te rusten in een boom, maar een avondopname waarbij de uil klaarwakker is en de oranje ogen met een grote zwarte pupil onmiddellijk onze blik vangen. Kijkt hij de fotograaf aan? En waarom draait hij zijn kop scheef? Verderop in deze Koppel vindt u een lezenswaardig artikel over de ransuil en meer foto's van deze fascinerende nachtvogels.

INHOUD

2	Agenda KNNV en IVN	
2	Colofon	
3	Bij de voorplaat	
4	Van de redactie	
4	Uit de besturen	
5	De ransuil heeft oortjes die geen oortjes zijn	
8	Van aspirant Gids naar Gediplomeerd Natuurgids IVN	
11	Waterhoen: een "vegetarier" op salamanderjacht	
		14 Verslag Vogelexcursie Beulakerpolder
		16 Paddenstoelen op mest
		19 Gevecht tussen Grote zilverreigers
		21 Lieveheersbeestjes: wolven in schaapskieren
		24 Hoe Frans is een Franse Grote zilverreiger
		25 Excursies en lezingen
		30 Besturen KNNV en IVN
		31 Werkgroepen KNNV en IVN

Van de redactie

De wind staat momenteel niet bepaald gunstig voor onze geliefde natuur. De staat van de Nederlandse natuur is al matig en behoeft de nodige versterking, maar nu worden maatregelen om natuurherstel te bevorderen ter discussie gesteld en dreigen verdere stagnatie en achteruitgang. Het voert te ver om hier dieper op in te gaan en dat is ook niet wat de

redactie voorstaat. Wij willen onze lezers laten zien dat er ondanks de enorme druk op de natuur in Nederland en in de wereld, toch veel te genieten valt en dat het natuurgebeuren in onze eigen directe omgeving een bron van inspiratie kan zijn om de natuur te behouden en versterken.

Uit de besturen

KNNV bestuur

Augustus is inmiddels weer voorbij. De zomer nadert zijn einde en de herfst is in aantocht. De eerste herfstkleuren doen zich al voor.

Wat een seizoen achter de rug met schitterende waarnemingen. Zeearenden aan het Zwarte Water, het Vollenhovens meer en op de Auken. Boomvalk, slechtvalk, torenvalk, sperwer, havik en wespendif bijna in de achtertuin.

Op de camping werd de slechtvalk met veel lawaai aangekondigd door de zwaluwen uit de schuur, maar met respect voor een afgemeten afstand. Even later de sperwer, deze werd wel al pikkend in de vlucht door de zwaluwen verjaagd.

In de omgeving zijn de Kieviten zich alweer aan het verzamelen, de herfst en najaarstrek zijn in aantocht. Wat kunnen we straks weer genieten van de schitterende trek van vele duizenden vogels richting het zuiden. De excursie naar het Lauwersmeer op 28 september onder leiding van Albert Steenbergen zal zeker interessante waarnemingen opleveren. Het najaar seizoen gaat weer van start en verschillende werkgroepen gaan hun activiteiten weer oppakken.

Bestuurlijk is er nog niets veranderd, geen

ontwikkelingen in ieder geval.

Allen een heel goed najaar gewenst.

Ronald van Vlijmen interim-voorzitter KNNV/ Noordwesthoek

IVN bestuur

Het bestuur IVN NWO heeft afscheid genomen van haar secretaris Roely Luyten. We zijn heel dankbaar voor het vele werk dat Roely voor ons bestuur en voor IVN-NWO verricht heeft. We zullen haar bijdrage en prettige aanwezigheid zeker missen. Roely, heel erg bedankt. Roely wordt opgevolgd door Harmien Starre, een pas gediplomeerd natuurgids. We zijn als bestuur heel blij, dat zij deze taak op zich heeft willen nemen. Harmien, van harte welkom.

Het bestuur hoopt dat er nog meer leden bereid zijn een bestuurstaak op zich te nemen. Iedereen wordt van harte uitgenodigd eens een bestuursvergadering bij te wonen om te ervaren hoe de bijeenkomsten verlopen. Zelf zijn we heel blij met de goede samenwerking binnen het bestuur.

Op 22 juni 2024 hebben 24 cursisten van de NGO hun diploma als erkend natuurgids in

ontvangst genomen. Allemaal van harte gefeliciteerd.

Op de ‘Warmwelkom bijeenkomst’ op 14 september hopen we het contact met de pas afgestudeerde gidsen te versterken en hen enthousiast te maken voor het geven van excursies, lid te worden of te blijven van werkgroepen, bestuurstaken op zich te nemen of op andere manieren onze vereniging te ondersteunen.

Op 24 augustus heeft de net gediplomeerde natuurgids Anette Plinck al haar vaardigheid als excursieleider ingezet door zelfstandig een Libellenexcursie in het Woldlakebos te

geven. Annette slaagde erin om tijdens de volgeboekte excursie zowel deelnemers met libellen-kennis als zonder kennis enthousiast te maken voor het speuren naar en herkennen van deze bijzondere insecten.

We hopen in het laatste kwartaal weer veel interessante excursies en andere activiteiten aan te kunnen bieden, door de inzet van de ervaren en de nieuwe gidsen. Houd de agenda op de website in de gaten.

Het Bestuur van IVN Afdeling Noordwest-Overijssel

Tekst en fotografie: Philip Friskorn

De naam

Na de steenuil, de velduil en de kerkuil verschijnt dit keer de ransuil (*Asio otus*) voor mijn

camera. In De Koppel zijn nu vier van de zes uilen die in Nederland voorkomen aan bod gekomen. In een van de volgende nummers van De Koppel zal ik het nog hebben over de bosuil en dan rest slechts de oehoe. Helaas,

2-Portret

die is nog steeds niet voor mijn camera verschenen. Maar wat niet is kan nog komen en als ik het geluk mag beleven de oehoe voor mijn lens te krijgen, dan zou dat een mooie afsluiting zijn van mijn verhalen over alle uilen van Nederland.

Maar nu terug naar de ransuil. De ransuil is een standvogel en komt voor in vrijwel heel Europa, ontbreekt echter aan de westkust van Noordwegen en het uiterste noorden van Noorwegen en Finland. De meeste uilen 'roesten'

3-Meestal rustend tegen de stam

(=rusten) solitair, ransuilen doen dat niet. Na een drukke nacht met jagen op muizen en soms ook andere kleine zoogdieren of vogels rusten ze overdag vaak in groepen. Veelal in een groep van rond de tien vogels, maar heel extreem is er ooit een waarneming geweest van meer dan 100 ransuilen in twee bomen ergens in Friesland. Met een spanwijdte van ongeveer 90 cm vliegt de ransuil geruisloos op de prooi af die met de klauwen gegrepen wordt. De oorpluimen hebben niets te maken met oren, de gehooropeningen zitten namelijk veel lager aan de zijkanten van de kop. De oorpluimen zijn wel een bijzonder soort gereedschap: ze zijn niet even lang en werken mee aan de nauwkeurige locatie van de prooi.

Ransuilen broeden slechts één keer per jaar van april tot mei en brengen ongeveer vier jongen groot. Ze bouwen geen eigen nest, maar maken gebruik van oude nesten van eekhoorns, eksters of zwarte kraaien. Het gebeurt nog steeds dat kraaiennesten en eksternesten illegaal doorschoten worden. Dat is heel triest voor de kraai en de ekster, maar ook voor de ransuil die een oud nest in gebruik heeft genomen. Twintig jaar geleden zag ik in onze omgeving een jager dit misdadig gedrag vertonen en ik sprak hem hierop aan door te zeggen dat er mogelijk ransuilen in het nest zaten. Het simpele antwoord was dat hem dat niks uitmaakte. Helaas!

De aantallen zijn in Nederland sterk afgenomen door het gebrek aan muizen in het agrarisch gebied en door het gebrek aan oude kraaien- en eksternesten. Want ook deze soorten zijn in Nederland sterk afgenomen in twintig jaar.

Nederland telt ongeveer 3000 broedparen (bron: SOVON) en in de winter komt de Scandinavische en Russische populatie naar onze streken om te overwinteren. De aantallen lopen dan op naar meer dan 10.000. Bij het rusten overdag vallen ze door hun schutkleur nauwelijks op. Het liefst verbergen ze zich in coniferen, maar zolang er nog blad aan de bomen zit rusten ze ook in loofbomen. Veelal wordt de 'roestplaats' verraden

4-Nacht op de Hare, Oldemarkt, juveniel

5-Kop 180 graden gedraaid

6-Groep in wilg, Hasselt

oeh, oeh, keek naar buiten en er zaten drie jonge ransuilen in mijn tuin. Ik moest snel de camera pakken en heel iets inflitsen. Zo ontstond de foto in mijn tuin in de esdoorn op 21 augustus 2019. Blijf kijken en blijf zoeken naar braakballen en vind uiteindelijk deze schoonheden die je indringend aankijken.

door grote hoeveelheden braakballen onder de boom, die uit gepeuter verraden waarop de uil 's nachts heeft gejaagd. Bosuilen zitten meestal te rusten met de ogen dicht, de ransuil doet met regelmaat de ogen open en dan zie je de prachtige oranje-gele ogen.

Bossen en stadsparken zijn een geliefd biotoop, maar open veld hebben ze nodig om te jagen. Meerdere malen kreeg ik de kans om ransuilen te fotograferen. Midden in Oldemarkt, in een loofboom in herfstkleuren aan de Hornlanden, komen de kleuren van het blad terug in de kleuren van de vogel. Er zaten er vier, een geluksmoment! Ook een behoorlijke groep in het centrum van Hasselt was ook zo'n moment en op een avond zat ik TV te kijken, geluid stond zacht, ik hoorde een zacht

7-Volwassen ransuil, Hasselt

Van Aspirant Gids naar Gediplomeerd Natuurgids IVN

Al jaren keek ik uit naar de start van een natuurgidsenopleiding in mijn omgeving.

Ik was dus heel blij, en velen met mij, toen IVN NWO en IVN Westerveld samen enthousiast raakten om een gidsenopleiding te starten. 60 belangstellenden en uiteindelijk 30 aspirant gidsen, van wie er 25 de eindstreep met diploma gehaald hebben.

Om de week op donderdagavond cursus in het Dorpshuis van Wilhelminaoord en om de zaterdagochtend excursie in het veld. Daarnaast voorbereiding leerstof, opdrachten, 5 minuten praatjes, natuurmomentjes, duurzaamheidsduwtjes en mini-excursies. Ook nog een weekend samen op pad naar Apeldoorn. Een jaar lang regelmatig, dus bijna wekelijks, bezoek aan je adoptieterrein inclusief verslaglegging van alles wat je waarneemt en ontdekt

Diploma uitreiking

over dit gebied en de samenvatting daarvan weergegeven in een verslag. Diep ademen en door met het volgende: de educatieve opdracht in groepsverband. Onderwerp bedenken, groepjes formeren, brainstormen, vergaderen, projectplan maken, taken verdelen,

IVN Diploma uitreiking

Presentatie eindwerkstuk

acties voorbereiden en uitvoeren, intensief samenwerken om de deadline van 1 of 8 juni 2024 te halen. Een pittige ‘challenge’ als ook een unieke kans!

De eerste bijeenkomst op 12 januari 2023 was een beetje spannend. Met wie gaan we de komende 1,5 jaar aan de slag? Wie zijn onze docenten, mentoren en vooral medecursisten? Wat kunnen we verwachten en wat wordt er van ons verwacht? We troffen in ieder geval een heel gemotiveerd docententeam aan en een gevarieerde groep van medecursisten qua leeftijd, achtergrond, kennis en ervaring en met uiteenlopende motieven om deel te nemen aan deze natuurgidsenopleiding.

De eerste zaterdagexcursie naar Landgoed de Eese was meteen onze “vuurdoop”. De regen kwam met bakken uit de lucht, het waaide flink en het was winterskoud. We maakten meteen indringend kennis met het motto van de opleiding “De excursie gaat altijd door!” Gehuld in regenpakken, sjaals, regenhoedjes of mutsen werden we op de foto gezet voor het smoeleboek. Het werden zeker niet de meest charmante foto’s, maar wel plaatjes van ons als stoere buitenmensen. Bibberend en doornat doorstonden we onze eerste ex-

kursie met meteen verbroedering als resultaat. We deelden de verwachting de komende 1,5 jaar nog veel samen te moeten doorstaan, maar zo erg als tijdens de eerste excursie was, is het niet meer geworden. Koud hebben we het nog vaak gehad, nooit meer zo nat. Naast allerlei interessante kennis over de landschapsontwikkeling, cultuurhistorie, bomen en planten, leerden we meteen hoe belangrijk het is om in de juiste, vooral voldoende warme en regenbestendige kleding (zonder PFC) op pad te gaan.

Vele boeiende excursies volgden, steeds op andere locaties in de Kop van Overijssel of in Zuidwest Drenthe. Altijd goed voorbereid door onze docenten, die ons in het veld weer heel andere kwaliteiten, vaardigheden en andere vormen van kennisoverdracht lieten zien dan tijdens de theorieavonden. We leerden veel van hun voorbeeldgedrag, enthousiasme en samenhangende inzichten over landschap, natuur, biodiversiteit en duurzaamheid.

Al onze docenten hadden hun eigen specialiteiten en bleken heel goede excursieleiders te zijn. Af en toe hadden we een gastdocent of excursieleider van buitenaf. Zeker leuk, maar onze eigen Guido, Jan, Jantsje, Lydia, Wil-

lem-Jan, Elisabeth en Arjen waren moeilijk te overtreffen.

De theorieavonden hadden altijd een vol programma. Er werd veel en nuttige informatie overgedragen door de docenten, allemaal vanuit hun eigen expertise, kennis en ervaring.

Helaas was er vaak te weinig tijd om wat dieper op de inhoud van de thema's in te gaan

of een discussie te voeren. Op het programma voor de cursusavonden stonden immers ook nog veel praatjes van ons als cursisten. Persoonlijk vond ik dit altijd een heel leuk onderdeel van de avond en ik heb echt genoten van de zeer gevarieerde, originele en boeiende onderwerpen die tijdens de duurzaamheidsduwtjes, natuurmomentjes en 5 minuten praatjes naar voren zijn gebracht.

Heel leerzaam vond ik de leeropdracht "Adoptieterrein". Een jaar lang (samen met een medecursist) volgen wat er in een afgebakend stuk natuur allemaal gebeurt, is echt fascinerend.

De ontwikkeling van groei en bloei, de aanwezigheid van planten, vogels, insecten, de invloed van weer, waterstand en tijd van het jaar en de toenemende kennis over de landschappelijk ontwikkeling van dit gebied, hebben mij enorm geholpen om met andere ogen naar de natuur te kijken. Het geven van een mini-excursie in ons eigen adoptieterrein (Het Woldlakebos) heeft daar zeker ook toe bijgedragen.

We zijn ook op bezoek geweest in een deel van de adoptieterreinen van medecursisten en hebben daar deel genomen aan hun mini-excursies. Heel leuk en interessant. Het programma bood jammer genoeg geen ruim-

Presentatie eindwerkstuk

te om alle adoptieterreinen middels een korte excursie te bezoeken.

Het laatste half jaar van de Natuurgidsenopleiding hebben we naast het volle programma van les en excursies vooral hard gewerkt aan het voorbereiden en realiseren van onze educatieve opdracht. Een intensief en tijdrovend proces, dat vooral voor de werkende aspirant-gidsen soms moeilijk te combineren was met andere verplichtingen. Uiteindelijk is het ons allemaal gelukt om de boeiende en vernieuwende projecten tot een goed einde te brengen en begin juni aan elkaar en de docenten te kunnen presenteren.

Opgelucht en tevreden met de bereikte resultaten hebben we op 22 juni 2024 op een unieke feestlocatie, namelijk 'School in het Bos' in Wilhelminaoord onze diploma's in ontvangst mogen nemen.

Nu kunnen we allemaal op onze eigen manier aan de slag om onze verbinding met de natuur en die van anderen te vergroten middels hoofd, hart en handen.

Met dank aan onze docenten en mentoren, ik ga de NGO zeker missen.

Ingrid Even, natuurgids IVN

Waterhoen: een "vegetariër" op salamanderjacht

volwassen Waterhoen stenen naar dierlijk voedsel afzoekend

Tekst en foto's: Ben Prins

Voor veel waterdieren vormen de salamanders, vooral de larven, een gewilde prooi. Zo worden waterkevers, waterwantsen, libellenlarven en vissen genoemd als belangrijke predatoren van salamanderlarven. Maar ook vogels eisen hun tol. Vanuit de zitkamer kijken wij uit over onze vijver en zien wij vrijwel dagelijks de zwarte kraai en de ekster langs de oever van de vijver lopen op zoek naar iets eetbaars. Ze vissen daarbij slakken en kokersjuffers uit het water, die met de stevige snavel uit de bescherming van hun huisje worden gehakt en opgegeten. Maar ook kikkervisjes en salamanders staan op hun menu. Vaak zijn deze prooien te groot om in één keer te worden doorgeslikt, en worden ze daarom nog levend in hapklare brokken verdeeld, vóór ze worden verslonden ... Sommige mensen zullen dit gedrag wel zielig en wreed vinden. Maar zo zijn deze vogels nu eenmaal geschapen. En ze zijn niet de enigen!

Helaas voor de anti-vleeseters onder de mensen blijken de meeste dieren best een hapje vlees te lusten. Zelfs heel wat zogenaamde vegetariërs onder de dieren gaan zich wel eens

te buiten aan dierlijk voedsel. In de natuur bestaat het "ach-jee" gevoel niet. Ook niet onder plantenetters! Heel bekend is het gezegde: "hoe een koe een haas vangt". Dat een rasechte vegetariër als een koe een volwassen haas zal vangen, om deze daarna smakelijk op te eten, lijkt mij sterk overdreven. Maar ik heb zelf gezien, dat een koe zonder enig probleem een kikker pakte en naar binnen werkte! Is het daarom echt uitgesloten, dat een koe zo nu en dan een nestje eieren of jonge vogeltjes tijdens het grazen als een extra hapje eiwit verorbert? Of een pasgeboren haasje, dat zich tussen de grashalmen doodstil "drukt"? Wie het weet, mag het zeggen ...

Om goed te kunnen groeien hebben vrijwel alle jonge dieren veel eiwitten nodig. Bij zoogdieren, zoals bij de plantenetende koeien, krijgen de jongen deze eiwitten toegediend via de voedzame moedermelk. Bij vogels zullen deze eiwitten, na het verlaten van het ei, ergens anders vandaan moeten komen. Er zijn maar heel weinig vogelsoorten, die – zoals de duiven – hun pasgeboren jongen voeden met een klierafscheiding, die wat op een eiwitrijke, melkachtige brei lijkt. Bij de meeste soorten vogels echter krijgen de jongen hun broodno-

Waterhoen met kleine watersalamander

dige eiwitten binnen door het voeren met insecten, spinnen, wormen en dergelijke. Ook bij zaadetende vogels, denk daarbij aan mussen en vinkachtigen, is dit het geval. Er zijn maar weinig jonge vogels, die probleemloos volwassen kunnen worden op een uitsluitend vegetarisch menu.

Een meerkoet was in mijn ogen zo'n echte vegetariër. Aan zijn brede bolle buik is dit – lijkt mij – duidelijk af te lezen. Ook de jongen wor-

den, voor zover ik wist, voornamelijk met zacht of rottend plantenmateriaal grootgebracht. Bij zijn familielid, het waterhoen, ligt dit anders. Zeker in de eerste periode van hun bestaan krijgen de jongen vooral dierlijk voer te eten. Het is een merkwaardig gezicht pa en ma waterhoen samen met hun kleuters op een grasveldje te zien "grazen", waarbij de ouders zich te goed doen aan het malse gras, en de jongen regelmatig een regenworm toegestopt krijgen. Ook als de jongen daarna hun eigen voedsel

Waterhoen grasstoppen etend

Waterhoen waterpest etend

moeten zoeken, wordt er met smaak allerlei gedierte opgepikt. In feite zijn de jonge waterhoentjes in deze fase alleseters.

Van de volwassen waterhoentjes heb ik echter altijd gedacht dat ze in hoofdzaak leven van plantaardig voedsel. Alweer kijkend vanuit ons zitkamerraam, zie ik ze vol overgave eten van de waterpest in de vijver, of van het jonge gras in het gazon. Dat ze zwemmend in de vijver of lopend over het land weleens een stukje vlees letterlijk meepikken, was tot voor kort niet bij mij opgekomen. Tot ik bij toeval zag, dat een waterhoen driftig bezig was met een kleine watersalamander. Erg vlotjes ging het niet. Minutenlang is het dier aan het proberen geweest deze brok dierlijk eiwit naar binnen te werken. Anders dan de zwarte kraai of ekster had het waterhoen geen idee, hoe je deze te grote lekkernij naar binnen moest krijgen. Het lukte de vogel niet om de salamander in hapklare brokken te verdelen, en uiteindelijk gaf het waterhoen het op en liet de salamander zwaargehavend liggen.

Nieuwsgierig geworden naar de eetgewoonten van onze drie meest algemene ral-achtigen: de meerkoet, het waterhoen en de watteral, ben ik gaan zoeken in boeken en artikelen, en op internet naar hun dagelijks menu. Bij de meerkoet bleek plantaardig materiaal in een groot deel van het jaar het belangrijkste voedsel te zijn, maar ook dierlijk voedsel werd niet versmaad. Vooral in de winter en tijdens de eerste paar levensweken van de jongen vormde dierlijk voedsel de belangrijkste voedselbron. Bij de watteral lag de verhouding precies andersom: het hele jaar door voornamelijk dierlijk voedsel, en maar weinig planten. Zelfs vissen en kleine vogels werden gepakt! Het waterhoen stond wat zijn voedselkeuze betreft dichterbij de meerkoet, hield best van een vleesrijk hapje, maar een volwassen salamander was letterlijk net een maatje te groot! Een echte vegetariër, zoals ik dacht, bleek het waterhoen echter niet te zijn ...

Ben Prins, Uffelte
e-mail: ecprins@hetnel.nl
mei 2024

Ekster vangt een Kleine watersalamander

Verlag Vogelexcursie Beulakerpolder 6 augustus 2024: samen genieten van moeras- en rietvogels

Rietzanger

Foto's Bas van der Linde

De vogelexcursie van zaterdag 8 juni 2024 door de Beulakerpolder werd begeleid door onze enthousiaste vogelexpert Marjon Wiebing. Zij vogelt al jaren en telt onder meer voor Natuurmonumenten broedvogels in De Wieden, de Broedvogelmonitoring (BMP). Hieronder het verslag van deze bijzondere vogelexcursie.

Samen vogelen

Dit jaar startte de vogelexcursies aan het einde van de Jonenweg. Door de stremming van de fietsbrug bij de Vosjacht was de excursie verplaatst, alle aangemelde deelnemers werden hiervan tijdig op de hoogte gebracht. De 7 enthousiaste deelnemers trotseerden het bewolkte weer met een stevige bries. Elke deelnemer had affiniteit met het kijken en luisteren naar vogels, de een iets meer dan de ander. Bij de start van de excursie was er voldoende gelegenheid om kennis te maken, zodat iedereen ervaringen met het vogelen kon delen. Op die manier leerden de deelnemers elkaar meteen iets beter kennen. Samen vogels kijken zorgt er voor dat je steeds meer leert over de vogels.

Rietvink, de enige soort dat geen vogel is

Meteen op het begin van de route stuitten we op een enorme rups op het fietspad. Geen van

ons is rups specialist maar met wat zoekwerk via internet kwamen we tot de conclusie dat het de rups van een rietvink was. Een nachtvlinder en familie van de spinners. Allemaal weer wat geleerd.

De typische rietvogels lieten zich veelvuldig zien en horen

Daarna ontdekten we de eerste rietzanger in het riet. Was luid en duidelijk te horen en te zien. Hij liet af en toe mooie baltsvluchten zien met een krasserige en variabele zang. We zijn langzaam richting de uitkijktoren de Wiedekiek gelopen. We hebben stil gestaan bij alle vogelgeluiden die we hoorden. Op de hele route waren diverse rietzangers te horen en te zien dus dat geluid is goed blijven hangen bij alle deelnemers.

Naast de vele rietzangers ontdekten we 1 kleine karekiet waardoor het verschil in zang goed te horen was. Het deuntje van de kleine karekiet is monotoner met minder uithalen in de zang. Daarbij zat heel kort een sprinkhaanzanger te ratelen en iets verderop een snor. De sprinkhaanzanger was helaas slechts kort te horen maar de snor (met zijn iets zwaardere en tragere ratel) daarentegen lange tijd en hij liet zich ook nog heel mooi zien. Ook aan rietgors geen gebrek, het korte deuntje was

mooi hoorbaar en de vogels lieten zich mooi bekijken.

Giegel van de vrouwtjes koekoek

Gedurende de hele wandeling was met regelmaat een koekoek te horen. Deze vloog rond in ons gebied en ging na verloop van tijd op grote afstand bovenin een hoge kale boom zitten. Typisch gedrag van een koekoek. Het betrof een mannetje want het geluid van het vrouwtje lijkt niet op het karakteristieke “koekoek” geluid van het mannetje, het is totaal anders. Met een app liet Marjon het geluid van een dame koekoek horen. Het lijkt meer op een giegel van een sperwer zoals een van de deelnemers mooi verwoordde. Weliswaar zat het mannetje koekoek erg ver weg maar een deelnemer had een telescoop meegenomen. Hiermee kon de koekoek erg mooi bekeken worden door alle deelnemers.

Andere soorten die zich lieten zien en horen

Vanuit de hut was heel mooi te zien hoe de zwarte sterns sierlijk aan het foerageren waren. Ze kwamen regelmatig erg dichtbij de hut. Een van de deelnemers Bas van der Linde maakte een prachtige foto die wij mogen delen. Ook een visdief deed mee. Op de plek waar we een korte pauze hielden, was een continue heel hoog schel en wat langgerekte piep te horen. Niemand kon het geluid plaatsen terwijl het

een bijna alledaags geluid was, wat in bijna alle tuinen te horen is. Het was een alarmroep van een merel. Later liet de merel zich zien en liet zijn mooie zang nog even horen. Daarna hoorden we erg luid zingend een Cetti's zanger. Hij doet een typisch korte strofe en blijft dan een poos stil. We hebben erop gewacht. Voor een aantal was het een helemaal nieuw geluid.

Op de terugweg hebben we nog even stilgestaan bij een klein stukje bos waar heel mooi en duidelijk een boomkruiper te horen was. Helaas liet die zich niet zien anders was te zien hoe een boomkruiper zijn voedsel zoekt van onder naar boven van de boomstam en niet in tegenstelling tot een boomklever die ook weer naar beneden kleeft om insecten te zoeken op een boomstam. Verder waren er nog koolmezen en vinken te zien en te horen en natuurlijk de tjiftjaf en de fitis. Een bruine kiekendief kwam nog overvliegen en een buizerd maakte gebruik van de thermiek hoog in de lucht. Op het allerlaatste moment kwam er nog een purperreiger overvliegen die snel een boom in vloog en helaas niet meer terug te zien was. Wel was zijn prachtige purper kleur en tekening en zijn kleine postuur goed te zien.

Het was een erg gezellige ochtend. Er zijn nog wat telefoonnummers uitgewisseld onderling, wat ook wel iets zegt over de sfeer.

Zwarte stern

Paddenstoelen op mest

Ascobolus stercorarius - Gewoon spikkelschijfje

Tekst en foto's: Jaap Veneboer

Ingesloten tussen Meeuwenkolonie, Bosveen, Brandeveen en het zandpad achter de Uffelter es ligt een omheind natuurgebied dat begraasd wordt door Schotse Hooglanders. Zij

moeten het gebied onderhouden, maar voor paddenstoelenliefhebbers leveren zij nog iets extra's, namelijk mest. Vooral de oudere mest kan soms leuke soorten paddenstoelen laten zien. Uiteraard komen mestpaddenstoelen op diverse soorten mest voor, denk daarbij aan reëen, konijnen en paarden.

Coprinopsis cordispora - Korrelige mestinktzwam

Ongeveer 250 soorten komen in Nederland specifiek voor op mest. In Drenthe zijn dit 110 soorten plaatjes- en bekerzwammen. Deze worden beschreven in deel twee van de "Ecologische Atlas van Drenthe", hoofdstuk 17 blz. 140, die via paddenstoelenwerkgroep Drenthe of de Nederlandse Mycologische Vereniging is te downloaden. Veel van de mestpaddenstoelen zijn klein, maar doordat sommige soorten met grote aantallen voorkomen zijn ze toch gemakkelijk te vinden, zoals het oranje mestzwammetje, mestborstelbekertje en het gewoon spikkelschijfje. Met een beetje geluk komen deze drie soorten soms op één mesthoop voor. Het oranje mestzwammetje is ca 5 mm groot, heeft geen steel en zit direct op de mest. De mest waar het oranje mestzwammetje op groeit mag minder vast zijn dan de mest waar het mestborstelbekertje op voorkomt. Bij het mestborstelbekertje

Cheilymenia granulata - Oranje mestzwammetje

Conocybe pubescens - Donzig breeksteelte

Cheilymenia stercorea - Mestborstelbekertje

Coprinopsis ephemeroïdes - Geringde korrelinktzwam

zijn het de bruine borstelharen die opvallend zijn. Bij het fotograferen van dit mestborstelbekertje, waarbij ik zoals gewoonlijk weer eens languit op de grond lag, ze zijn tenslotte zeer klein, duurde het best wel een tijd voordat de foto naar mijn zin was.

Terwijl ik opstond, hoor ik achter mij iemand zijn neus ophalen, althans zo klonk het. Ik draai mijn hoofd om en zie op een meter afstand achter mij twee Schotse hooglanders van zo'n 500 kilo staan, die verbaasd naar mij staan te kijken. Ik heb stiltejes mijn camera gepakt en mij verwijderd, waarna de twee rustig hun weg vervolgden die ik kennelijk versperd had. De twee hooglanders waren verschillend van kleur. De meest voorkomende is de bruine hooglander, terwijl de ander zwart van kleur was. Het schijnt dat de vroegere koningin Victoria van Engeland de bruine kleur mooier vond en daarbij de zwartgekleurde als het ware in de ban had gedaan. Zou King Charles nu niet moeten proberen, want dan ontploft de social-media.

De geringde korrelinktzwam is één van de plaatjeszwammen die ik in dit gebied

vond. Opvallend is het kleine witte ringetje om de doorzichtige steel. Heel veel van de kleine inktzwammen hebben maar een kort leven. Zo ook de kleine korrelinktzwam, die slechts een

Coprinopsis radiata - Pelsinktzwam

centimeter groot wordt. Op de foto is het beginstadium te zien, namelijk de witte bolletjes. Ze groeien hier op een konijnenkeutel, wat wel aangeeft hoe klein deze zijn. Andere soorten die ik op mest fotografeerde zijn onder andere pelsinktzwam, korrelige mestinktzwam, donzig breeksteeltje, vlokkeg mestfranjehoed, koemestbekerzwam, Dooiergele mestzwam, Geringde vlekplaat en het blauwvoetkaalkopje.

Het blauwvoetkaalkopje werd gevonden in het natuurgebied de Wildenberg bij Oud-Avereest. Bijzonder aan deze vondst was de kunstzinnige drol met daarop het blauwvoetkaalkopje. Een andere leuke soort

Pilobolus crystallinus - Gewone kogelschieter

is de gewone kogelschieter, slechts een paar mm breed en 5 tot 12 mm hoog. De steel en het blaasje zijn bijna doorzichtig. In het blaasje wordt een grote druk opgebouwd, waardoor het zwarte afgeplatte sporenpakketje tot wel twee meter weggeschoten kan worden. Het omhulsel van de sporen is voorzien van kleverige laag waardoor het zich kan hechten aan grassen en dergelijke. Bij het nuttigen van deze grassen door bijvoorbeeld onze Schotse hooglanders is de cirkel rond. Voor de groei van de gewone kogelschieter moet de mest wel vochtig zijn.

Coprinopsis radiata - Pelsinktzwam

Peziza bovina - Koemestbekerzwam

Panaeolus semiovatus - Geringde vlekplaat

Bolbitius titubans - Dooiergele mestzwam

Psathyrella hirta - Vlokkige mestfranjehoed

Gevecht tussen Grote zilverreigers

1-Grote zilverreigers gaan de strijd aan

Tekst en fotografie: Philip Friskorn

Het was weer eens helemaal raak bij een lange zit in een hutje. Altijd gebeuren er on-

verwachte dingen bij dit ven nabij het dorp Oranje in Drenthe. Ik had al veel opnamen gemaakt van het gedrag van een paar adulte en juveniele lepelaars. Of die daar hebben ge-

broed weet ik niet, maar ze waren er aanwezig. Plotseling doken er twee grote zilverreigers op die kennelijk een meningsverschil hadden. Waarschijnlijk ging het om voedsel, maar zeker weet ik dat niet. Wel gebeurde er iets heel moois toen de twee begonnen te vechten. Dat ging er heftig aan toe, ze sprongen daarbij samen minstens twee tot drie meter boven de grond. Merkwaardig is dat ze elkaar helemaal niet verwonden, maar slechts met veel geweld elkaar te lijf gingen. Verwikkeld in het gevecht

ontstond er een kluwen van de twee vogels en uiteindelijk kwamen ze weer op de grond. Hierbij liet de adulte vogel (in broedkleed) zijn of haar dominantie gelden en de vogel die niet in broedkleed was, zette de vlucht in. Toen werd het de lepelars te veel en hielden ze het voor gezien, de rust was verstoord. Het was weer zo'n mooi stukje gedrag, wat je meemaakt door met veel geduld een dag in een hutje te zitten.

Lieveheersbeestjes:

wolven in schaapskleren

Tekst en foto's: Ben Prins

Een schattig kevertje

Al eeuwenlang hebben de mensen het lieveheersbeestje gezien als een symbool van geluk en als een voorspeller van mooi weer. De ronde vorm, de rode kleur, z'n parmantig gedribbel geven het lieveheersbeestje een hoge graad van aaibaarheid, een diertje, dat liefdevolle sentimenten oproept. Zelfs de meest in de natuur ongeïnteresseerde mens voelt zich geroerd bij het zien van zo'n kevertje. "Ach, kijk nou eens: een lieveheersbeestje, wat schattig!"

Waar komt zijn naam eigenlijk vandaan? De Engelse naam "ladybird" en de Duitse naam "Marienkäfer" voor Lieveheersbeestje gaan

waarschijnlijk terug op de oud-Germaanse naam "Freyafugle" voor dit kevertje. Freya is de noordse godin van de vruchtbaarheid, van het huwelijk en van de liefde. Als meisjesnaam betekent het "nobelevrouw" of "dame". Tijdens de kerstening van de Germanen werd "Freya" al snel synoniem met "Maria", de moeder van Jezus: "the Lady". En zo ontstonden mogelijk de namen "Ladybird" en "Marienkäfer", als vervanging van het heidense "Freyafugle".

De naam "Lieveheersbeestje" is pas van veel latere datum en is niet bekend van vóór de achttiende eeuw. Mogelijk is het de vertaling van de Franse naam voor deze kever: "Bête à bon Dieu", "beest van de goede God". Er wordt verondersteld, dat deze Nederlandse naam voor het zevenstippelig lieveheersbeestje, *Coccinella quinquepunctata*, toen veruit het meest algemene lieveheersbeestje in ons land, is ontstaan als reactie op de invoering van het latijnse tweenaamensysteem voor planten en dieren door Linnaeus in 1758.

Aziatisch lieveheersbeestje bladluizen etend

Maar zo lief als "onze lieve Heer" is "ons lieve heerebeestje" absoluut niet! De meeste volwassen kevers (imago's) en hun larven zijn pure moordmachines, waarbij er heel wat soorten bestaan, waarvan de

larven er niet voor terugdeinzen zich te vergrijpen aan hun kleinere broertjes en zusjes! Echte kannibalen dus! De lieveheersbeestjes zien er dan wel lief en schattig uit, maar het zijn wolven in schaapskleren, wreedaards, waarvan de meesten in hoofdzaak leven van weerloze blad- en dopluizen, die zonder enig gevoel van medelijden levend en wel aan stukken worden gebeten en naar binnen worden gewerkt! De Natuur kent geen “ach-je” gevoel!

Een plaagbestrijder

Van de vraatzucht van sommige soorten lieveheersbeestjes en hun larven wordt dankbaar gebruikgemaakt bij de biologische bestrijding van blad- en dopluizen. Hoe klein deze ook zijn, bij massaal voorkomen kunnen blad- en dopluizen immers met hun steeksnuif planten uitzuigen, ze sterk verzwakken of verminken en daardoor aanzienlijke schade veroorzaken. Bovendien kunnen ze met hun kleverige uitwerpselen (honingdauw) gewassen besmeuren en onverkoopbaar ma-

Aziatisch lieveheersbeestje nectar en stuifmeel etend

ken. Maar succes voor de commercie kan wel eens schadelijk zijn voor de natuur! Dat heeft de introductie van het Aziatische Lieveheersbeestje, *Harmonia axyridis*, ons duidelijk geleerd.

Al in 1916 vond het eerste gebruik van deze kever als plaagbestrijder plaats in de Verenigde Staten. Europa volgde pas in 1995,

Aziatisch lieveheersbeestje op weg naar nieuw gebieden

toen in Frankrijk de eerste veldproeven in commerciële boomgaarden werden uitgevoerd. Van een veel belovende plaagbestrijder, enthousiast verwelkomt door planten- en fruittelers, werd deze kever zelf uiteindelijk een onverwachte plaag, die door zijn agressieve gedrag niet alleen een gevaar werd voor andere soorten lieveheersbeestjes, maar die ook bij het teruglopen van het aantal beschikbare bladluizen overging op het aanvallen van andere insecten met een redelijk zacht pantser. Onder deze insecten bleken zich ook vele voor de telers belangrijke sluipwespen en hun larven te bevinden. Maar daar bleef het niet bij!

Deze zoekers naar zoetigheid en eiwitten bleken ook te snoepen van het stuifmeel en de nectar van fruitbomen, zonder bij te dragen aan de bestuiving ervan. Erger nog: ze vergrepen zich zelfs aan zoetig fruit, en benadeelden daardoor op verschillende manieren de fruittelers. Het Aziatisch lieveheersbeestje had dus zowel zijn goede als zijn slechte kanten! Als er destijds een degelijke risicoanalyse was uitgevoerd met de gegevens, die toen beschikbaar waren, was het Aziatisch lieve-

Een zevenstip lieveheersbeestje

heersbeestje waarschijnlijk in Europa nooit gebruikt als biologische plaagbestrijder in open terrein, zoals in boomgaarden.

Het zal duidelijk zijn, dat het Aziatisch lieveheersbeestje z'n vraatzucht niet beperkte tot de terreinen, waarin de kever door de mens was uitgezet. Al in 1999 werd in Duitsland het eerste in het wild levende exemplaar gevonden. Nederland volgde in 2002, toen bij Groesbeek de kever werd ontdekt ver van de gebieden waar het Aziatisch lieveheersbeestje als plaagbestrijder was losgelaten. Al snel verspreidde de kever zich over heel ons land, waarbij de aantallen waargenomen exemplaren die van het zevenstippelig lieveheersbeestje, tot dan het meest algemene lieveheersbeestje, spoedig overtroffen.

Nu kan het Aziatisch lieveheersbeestje door heel West Europa overal algemeen in de vrije natuur worden aangetroffen. Door ondoordacht menselijk handelen werd dit kevertje van een welkome biologische plaagbestrijder tot een ongewenste vreemde deling, een invasieve exoot!

Ben Prins,
e-mail: ecprins@hetnet.nl

Het Aziatisch lieveheersbeestje kent veel variaties

Hoe Frans is een Franse grote zilverreiger

Tekst en foto: Ton Bode

De eerste grote zilverreigers in ons land werden in 1976 gezien en de afgelopen decennia broeden ze ook in Nederland. In 2023 werd het aantal broedparen in Nederland geschat op 530 - 580. Sinds 1990 is er sprake van een significante toename van 5 % per jaar. In de hoogwaterzone van De Wieden broedden in 2022 56 paar grote zilverreigers en in 2023 90 paar (bron: www.sovon.nl). Een verdere toename valt in de komende jaren te verwachten.

Op 14 april 2024 zagen Netty en ik aan de Bramen in Giethoorn een volwassen grote zilverreiger die aan beide poten van een aantal kleurringen was voorzien. Ik kon een foto maken, maar door de afstand en het

scherpe licht werd dat een niet erg duidelijke. Na contact met Ronald Messemaker van Natuurmonumenten, werd de waarneming doorgegeven aan de Franse onderzoeker, die in zijn land onderzoek aan de soort doet en daarvoor meerdere exemplaren van kleurringen heeft voorzien. De terugmelding was verrassend. De vogel die wij zagen bleek op 21 mei 2013 als nestjong te zijn geringd bij het Lac de Grand-Lieu in het dal van de Loire aan de Atlantische kust. Bovendien bleek dat er van deze vogel geen eerdere terugmeldingen zijn gedaan. De ringer was daarom blij om na 11 jaar weer een signaal over deze vogel te krijgen. Maar waar hij al die tijd heeft gebroed en overwinterd zal altijd een raadsel blijven.

Excursies en Lezingen

16 oktober - aanvang 20.00u in de Zuidwester, Gasthuislaan 84, Steenwijk

De trek van de kraanvogels door natuur-fotograaf Herman van der Hart

Ook al houd je niet van vogels, iedereen houdt wel van kraanvogels.

De kraanvogel is de grootste vogel van Europa (als hij staat van top tot teen) en mensen reageren dikwijls enthousiast op het trompetterende geluid dat ze in de vlucht maken. De contactroep is één van de mooiste natuurgeluiden die er bestaan. Er zijn op de wereld 15 soorten kraanvogel, waarvan de gewone kraanvogel (*Grus grus*) in de afgelopen jaren ook weer mondjesmaat in ons land is gaan broeden. De broedresultaten zijn goed te noemen en uitbreiding van het aantal broedparen in ons eigen land vindt nog steeds plaats. Een verklaring kan zijn dat ze in staat zijn zich aan te passen aan veranderende omstandigheden.

Tijdens deze fotopresentatie volgen wij de kraanvogels van hun broedgebied in Polen en Scandinavië, via bekende verzamelplaatsen tijdens hun trek, zoals de omgeving van Rügen in Noordoost-Duitsland, de veengebieden bij Diepholz en het Lac du Der in Noordoost-Frankrijk tot aan hun

wintergebied in de Extremadura in centraal Spanje. Deze presentatie toont evenzeer de typerende landschappen waarlangs de trek plaatsvindt. Voor de pauze wordt ingegaan op de landschappen, vogels en zoogdieren, die voorkomen in de broedgebieden en langs de trekroutes. Na de pauze zoom ik in op het wintergebied in Extremadura. Ook daarbij komen niet alleen kraanvogels in beeld maar tevens de flora en (avi-)fauna van de Extremadura.

De lezing is voor leden van KNNV en IVN gratis toegankelijk, van andere belangstellenden wordt een bijdrage van € 2,- gevraagd.

30 oktober 2024: Ontdek de vogels van het nationaal park

Het waterrijke gebied van nationaal park Weerribben-Wieden is een waterparadijs voor moeras- en rietvogels. Wil jij weten welke vogels er zo al rond vliegen? Kom dan op woensdag 30 oktober 2024 maar de Twitterhut, de vogelkijkhut van Wetering Oost.

Vogelkenners Albert Steenbergen, Liesbeth Pit en Ingrid ten Berge van de vogelgroep IVN

Noordwest-Overijssel staan tussen 13:30 en 16:30 met telescoop en verrekijkers bij de hut. Ze beantwoorden vragen van belangstellenden, en vertellen enthousiast over de aanwezige vogels en over de zwaluwwand. Ter ondersteuning van hun verhalen hebben ze tal van foto's, nestmaterialen en vogeleieren meegenomen.

In oktober kun je verschillende soorten

eenden verwachten zoals Slobeend, Smient, Krakeend, Brilduiker (zie introductie foto bij deze activiteit), Wintertaling, Dodaars, of andere watervogels zoals Fuut, Watersnip, Knobbelzwaan, Grote zilverreiger, en diverse soorten ganzen. Roofvogels zoals Buizerd, Havik en Bruine Kiekendief komen er ook voor en met een beetje geluk komt de zeearend overvliegen.

Deze middag is voor jong en oud. Kom langs en ontdek de vogels in het natuurgebied.

Wanneer: woensdag 30 oktober 2024

Waar: Twitterhut, vogelkijkhut Wetering Oost, Ingenieur Luteijnweg, Scheerwolde

Hoe laat: tussen 13:30 en 16:30 uur ben je welkom!

2 november: Natuurwerkdag Woldberg (onder voorbehoud)

We gaan de heide nabij de pingoruïne ontdoen van te veel boomgroei. Dus lekker de handen uit de mouwen, het heideterrein helpen in stand houden. Voor gereedschap en handschoenen wordt gezorgd.

Volwassenen en kinderen vanaf 9 jaar kunnen meedoen.

Deze actieve ochtend is onder begeleiding van Staatsbosbeheer en IVN Noordwest Overijssel

Wanneer: zaterdag 2 november vanaf 9.30 uur

Meer info en aanmelden volgt op www.natuurwerkdag.nl

Wie weet, tot dan! Froukje en Elizabeth, tel. 06 81961704

20 november - aanvang 20.00u in de Zuidwester, Gasthuislaan 84, Steenwijk

Deze lezing door fysisch geograaf Ko van Huissteden richt zich zowel op de toekomst als het verleden van de permafrost, waarin ook de sporen van permafrost uit het IJstijd-verleden in Nederland aan bod komen.

Permafrost: Toekomst en verleden

Het ontdoen van permafrost - permanent bevroren bodem - versterkt klimaatverandering doordat dit gepaard

gaat met uitstoot van broeikasgassen: CO₂, methaan en lachgas. Bovendien bedreigt het ontdoen de stabiliteit van de bodem en leidt het tot grote veranderingen in het landschap en ecosystemen. Fysisch geograaf Ko van Huissteden is zijn wetenschappelijke carrière begonnen met onderzoek naar sporen van ijstijd-permafrost in de Nederlandse bodem, en heeft daarna 14 jaar onderzoek gedaan naar permafrost in Siberië. Resultaten van dit werk worden tijdens deze lezing gepresenteerd. Allereerst wordt hierbij ingegaan op wat

permafrost is, waar het voorkomt, en hoe het komt dat bij het ontdooien van permafrost zoveel broeikasgas vrijkomt. Daarbij spelen geologie, landschap en ecosystemen de hoofdrol. Mensen dragen ook bij aan het ontdooien van permafrost, niet alleen door klimaatverandering, maar ook door verstoring van vegetatie. De gevolgen voor het landschap zijn bodemdaling, ontstaan van dooimeren en erosie. Vervolgens wordt ingegaan op de sporen van ontdooiende permafrost uit de ijstijd in Nederland. Dat zijn niet alleen de bekende ‘pingoruïnes’ maar ook sporen in de bodem van aanwezigheid en verdwijnen van de

permafrost.

De lezing is voor leden van KNNV en IVN gratis toegankelijk, van andere belangstellenden wordt een bijdrage van € 2,- gevraagd.

30 november 2024: Vogels kijken in Gaasterland

Ook dit jaar organiseert de vogelgroep een vogel-excursie naar Gaasterland. Tijdens deze auto-excursie zullen ongetwijfeld veel eenden- en ganzensoorten te zien zijn evenals

stand- en trekvogels.

Via Ossenzijl en Kuinre gaat de tocht naar Lemmer en vandaar via de Leien, Oldemirdum,

Stavoren en Warns naar de Workumer Buitenwaard, waar altijd veel te zien is. Tijdens de autorit zullen enkele kijkhutten worden aangedaan, waar bijzondere soorten zijn gespot, zoals de zeearend.

De excursie duurt de hele dag. Een lunchpakket wordt daarom aanbevolen evenals warme kleding, laarzen en een verrekijker.

Datum Zaterdag 30 november 2024

Tijd en verzamelpunten:

08:30 uur vertrek P&R station Steenwijk, De Vesting, 8331 GM Steenwijk ((ingang Eesveenseweg)

09:00 uur vertrek Parkeerplaats Buitencentrum Weerribben, Hoogeweg 27, 8376 EM Ossenzijl.

Deelname: Gratis, ook voor niet-leden. Aan meerrijders wordt een kilometervergoeding gevraagd.

Informatie: Albert Steenberg, telefoon 0521-513547

11 december - aanvang 20.00u in de Zuidwester, Gasthuislaan 84, Steenwijk

Op deze avond neemt Geert Smit ons mee naar het vogelrijke Costa Rica. In 2022 maakte hij twee reizen naar dit land in Midden-Amerika, dat aan de westkust grenst aan de Grote Oceaan en aan de oostkust aan de Caraïbische Zee. De naam Costa Rica betekent 'rijke kust'. En niet alleen de kust is rijk aan bijzondere planten en dieren. Ongeveer een kwart van het land bestaat uit beschermd natuurgebied. Er komen ruim 900 vogelsoorten voor in het land, waarvan er tijdens de fotoreizen onder leiding van een gids 350 zijn gezien. Tijdens deze lezing kunt u genieten van veelal prachtige, kleurrijke vogels.

De lezing is voor leden van KNNV en IVN gratis toegankelijk, van andere belangstellenden wordt een bijdrage van € 2,- gevraagd.

13 december 2024: Nachtelijke Zoektocht naar bosuilen op Woldberg

Het is inmiddels een traditie: de nachtelijke bosuilenwandeling op de Woldberg. Het oude bos met veel holle bomen is een ideaal leefgebied voor een holenbroeder als de bosuil. Jaarlijks broeden er een aantal paren in dit gebied. Het broedseizoen van de bosuil begint al

in december. Het mannetje zet dan door te roepen zijn territorium af. Zo laat hij aan andere bosuilmannen weten dat dit zijn gebied is en dat andere bosuilen het niet moeten wagen dit van hem over te nemen. De kans is groot dat we op deze avond inderdaad bosuilen zullen horen en er mogelijk ook

een te zien krijgen. Omdat we langzaam lopen en regelmatig stilstaan om te luisteren, wordt warme kleding aanbevolen.

Datum en tijd: Vrijdag 13 december 2024

Tijd en Verzamelplaats: 20.30 uur. Parkeerplaats Woldberg bij Tuks T-huis, Bergweg 71, 8334 MC Tuk (via tunneltje onder de A32, rechtdoor naar P-plaats in het bos).

Duur excursie: ongeveer 1,5 uur

Deelname: Gratis voor iedereen. Aanmelden niet nodig.

Bij slecht weer gaat de excursie niet door. Informatie: Albert Steenberg, telefoon 0521-513547

30 december 2024- Eindejaars-plantenjacht

Zoals voorgaande jaren doet de KNNV-plantenwerkgroep mee aan de 'Eindejaars-plantenjacht' die de Stichting Floron jaarlijks organiseert. Floron wil graag weten welke planten er in de winter nog bloeien en verzamelt de informatie die zij daarover van afdelingen en personen ontvangt. Zie ook www.floron.nl/plantenjacht.

De afgelopen jaren lukte het ons om zo'n twintig bloeiende planten te noteren.

Dit jaar willen we op maandag 30 december vanaf de parkeerplaats bij de ingang bij Rams Woerthe, Gasthuislaan 2 in Steenwijk, op zoek gaan naar bloeiende planten.

Na afloop kunnen we ergens in de stad iets gaan drinken (voor eigen rekening). We verzamelen om 13.30 uur bij de ingang. Vanaf dit punt vertrekken we voor de rondwandeling.

Duur: ongeveer 1,5 tot 2 uur.

Deze activiteit is bestemd voor KNNV en IVN leden, die ook introducés mogen meenemen. Plantenkennis is niet nodig!

Locatie: Hoofdingang Rams Woerthe

Tijd: 13.30 – 15.30 uur

We heten jullie van harte welkom, namens Tilly, Lisette en Roely
Het is prettig je van tevoren aan te melden, mocht de wandeling onverhoopt niet doorgaan, dan kunnen we jullie informeren.

Informatie en opgave: bij Roely Luyten, tel. 0611317756 of r.luyten@home.nl

**KNNV Koninklijke Nederlandse
Natuurhistorische Vereniging,
vereniging voor veldbiologie**

KNNV Afdelingsbestuur
Postbus 171
8330 AD Steenwijk
Bankrek.nr: NL95INGB0001027674 t.n.v. KNNV,
afd. De Noordwesthoek Steenwijk.

Voorzitter

Ronald van Vlijmen
0521 515772
voorzitter@noordwesthoek.knnv.nl

Secretaris

Sjoerd Osinga,
06 36037311
secretaris@noordwesthoek.knnv.nl

Penningmeester en ledenadministratie

Candida van Wirdum,
06 51552846
penningmeester@noordwesthoek.knnv.nl

Bestuurslid

Emile de Leeuw,
0653643469
webmaster@noordwesthoek.knnv.nl

Bestuurslid

Vacature

Waarnemingen

Ton Bode,
0521 512074
ton.bode@planet.nl

**IVN Vereniging
voor natuureducatie en
duurzaamheid**

IVN Afdelingsbestuur
Postadres Pr. Beatrixplantsoen 20
7941 EW Meppel
Bankrek.nr: NL45INGB0000342784 t.n.v. IVN
afd. Noordwest Overijssel Steenwijk

Voorzitter

Aafje Maris
0629626083
aafjemaris@casema.nl

Secretaris en ledenadministratie

Harmien Starre
0641527600
h.starre@kpnmail.nl

Penningmeester

Willem-Jan Hoeffnagel
0521 857735
Willem-jan@hoeffnagel-photography.nl

Bestuurslid

Ingrid Even
tel. 0624779425
ingrideven@hotmail.nl

Bestuurslid

Vacature

Werkgroepen KNNV en IVN

KNNV

Weidevogelbescherming Ynske Ypma

0653763238

ynskeypma@home.nl

Plantenwerkgroep Candida van Wirdum, 06

51552846

candida@jolicoeur.nl

Insectenwerkgroep Arjen Lensen

06-29077923

arjen.nat@gmail.com

Geologiewerkgroep Wim Brussee

0521 516373

krebberbrussee@hetnet.nl

Werkgroep Wolterholten Rene Bons

0521-517617

rene.bons@versatel.nl

Lezingen vacature

Waarnemer: Ton Bode

ton.bode@planet.nl

Excursies

Vacature

Natuur en milieuplatform Henk Plat

0561 452117

henk.plat@planet.nl

Websitebeheer Emile de Leeuw

0653 643469

webmaster@noordwesthoek.knnv.nl

Website: www.knnv.nl/noordwesthoek

De Contributie en lidmaatschap

KNNV-leden € 39,50

Huisgenoten van KNNV-leden € 22,50

NWH-leden € 22,00

NWH huisgenootleden € 20,00 (nieuwe NWH leden niet meer mogelijk)

De contributie wordt automatisch geïnd c.q. moet vóór 1 maart ontvangen zijn.

Opzegging schriftelijk vóór 1 november bij de Ledenadministratie

Leden ontvangen het blad “Koppel” en het tijdschrift “Natura” van de landelijke KNNV

IVN

Excursies en gidsen

Lisette Schelhaas

ivnnwogidsenpr@ziggo.nl

Aanvraag excursies en gidsen:

Roely Luyten

het Eenspan 6, 8332 JG Steenwijk

r.luyten@home.nl

Vogels

Albert Steenbergen

0521 513547

albsteenbergen@hotmail.com

PR

Lisette Schelhaas

ivnnwogidsenpr@ziggo.nl

Natuurkoffers

Contactpersoon: Vacature

Werkgroep Jeugd natuurclub

De Weerribben

Vacature

Websitebeheer

Willem-Jan Hoeffnagel

0521 857735

Schetsen in de natuur

Rietje Veltkamp

0618675444

info@rietjeveltkamp.nl

ivn.nwo.web@gmail.com

Website: www.ivn.nl/afdeling/noordwest-overijssel

Contributie IVN € 25,00 per jaar

Leden ontvangen het blad “Koppel” en “Mens en Natuur”, tijdschrift van het landelijk IVN

Donateur kan iedereen worden, die geen werkend lid kan of wil zijn, maar wel het verenigingswerk wil steunen: bijdrage € 25,00 incl. “Koppel”.

Huisgenoten van leden betalen € 5,00.

Beëindiging van het lidmaatschap IVN Noordwest Overijssel: via schriftelijke opzegging bij de ledenadministratie.

Retouradres: postbus 171 - 8330 AD Steenwijk

Auriscalpium vulgare - Oorlepelzwam fotograaf: Jaap Venema